

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 13 ՅՈՒՆԻՍԻՐԻ 1862

ԹԻՒ 666

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ 13 ՅՈՒՆԻՍԻՐԻ

Ըստ վերջնորոշյալ Սեփակի ղեկավարող Կառավարութեան փուլ թացաւ ազատութիւն տալու հարաւային Վե՛րկայ երկու գործակալաց, զորս անգղիական շոգենաւէ մը բանի հանելով բանտարկած էր ասորինաւոր կերպիւ։

Աստի այս դժբաղդ վէճը այսպէս բարեկամական եղանակաւ կարգադրուելու շաւղին մէջ մտնելով, պատերազմի երկիւղները բոլորովին փարատեցան։

Անտոնի Գրամանոցը իւր դրամադուղին գինը 21/2 առ հարիւր իջեցուց։

Կերեի թէ այս տարի, Լեւոնայի մէջ ևս խաղաղութիւնը հաստատուն մնալու շատ յոյս կայ։ Կաղղիական անդորրութեան կարօտութիւն ունենալով, կրսէ Կայսր օրագիրը, և Իտալիան այս տէրութեան օգնութեանը սպասելու հարկադրեալ ըլլալով, կրնամք վստահանալ թէ խաղաղութիւնը պիտի չլիւզուի այս տարի։

Գաղղիայ մէջ, հասարակութիւնը անհամբերութեամբ կրօնասէր տեսնելու թէ Կաթոլիկ կայսրը ինչ պիտի ըսէ ի պատասխանի շնորհաւորութեանց խօսքերուն, զորս նոր տարւոյն առջի օրը, ըստ սովորութեան, պիտի ընէին Կորին Վեհափառութեանը՝ բարեկամ տէրութեց գետնաները, ծերակայոր, օրէնսդիր ժողովը, և Գաղղիայ կղերք։

Կաթոլիկ Երրորդ իւր պատասխաններուն մէջ քաղաքականութեան վերաբերեալ յայտնի բան մը չըսաւ։ Գաղղիացի դորաց Լուսմ մնալուն վրայք Կաթոլիկ կայսրը բան չգրուցելը իբրեւ բարի նշան ընդունեցաւ վստահատարման բաղձանաց իտալացի ժողովրդոց։

Օրերակուտին շնորհաւորութեանցը պատասխանելով, Կորին Վեհափառութիւնը ըսաւ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԶԵՆՈՒՄ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Համազգային բարեգործական ընկերութեան Տնօրէն ժողովոյն, որ կարդացուեցաւ ի 26 նոյեմբերի յիշեալ ընկերութեան ընդհանուր ժողովոյն մեջ։

(Շարունակութիւն և վերջը) (1)

Անցան այն ժամանակները, Պարոններ, ուր դիւրին էր Հայոց ազգին անհաստատ բնաւորութեանը վրայ խօսիլ։ Այսօր իր չարախօսներն իր հաստատութիւնը կը գոլիւն։

Իսկ Տնօրէն ժողովին անձնանուիրութեանը վրայ ամեն կասկած փարատելու համար, հերիք չէ՞ արդեօք որ իր անդամները տակաւին այս նստարանին վրայ կը բազմին ընդհանուր ժողովոյ մէջ։

Պարոններ, ձեռք բերուած արդիւնքը եթէ անշնան արդիւնք մը կերեալ ձեռք, ձեռք մեծամեծ ակնկալութեանց հետ համեմատելով, ատոր պատճառը այն է որ աշխարհի մէջ բարի ձեռնարկութեանց կարծես թէ ճակատագիրն է եղած, թերեւ անոր համար որ արդիւնքն աւելի փառաւոր ըլլայ, որ սկզբնաւորութեան մէջ դժուարութեանց արդեւքներու հանգիստին։ Խոսքն ընդհանուր այն չէ որ միշտ արագ քաշենք, այլ այն որ ասպիտակ քայլենք։ Պարոններ էն վարպետ նաւավարը երբ ծովին վրայ իր ուղեկցութեանը մէջ փոթորիկի հանգիստ, երկու օր ետ կը ձգէ իր ճամբորդութիւնը ու նաւահանգիստ մը

(1) Տես լրագրոյ նախընթաց թիւը։

“Յոյս ունիմ անոր վերայ, որ պիտի օգնէ ինձ կատարելագործելու զ(Լ)ահմանագրութիւնը”։ Այս խօսքերը սիրով ընդունուեցան, իբրեւ օգտակար ազատասիրական գաղափարաց։

Կայսրը ի պատասխանի բարեմաղթութեանց փարիզի արքեպիսկոպոսին՝ քանի մը քաղաքավարական խօսքեր գրուցելով իւր շնորհակալութիւնը յայտնեց։ Այս խօսքերուն մէջ նշանակութեան արժանի է հետեւեալը. “Կաղղիացի կղերք գիտէ թէ պէտք է զկայսրն կայսր տալ և զ(Լ)ուսման (Լ)ուսման”։ Տարալոյս չկայ թէ Կաթոլիկ Երրորդ այս խօսքերով Լուսմի գործոց ակնարկութիւն ընել ուղեց իմացնելով թէ աշխարհական իշխանութիւնը ուրիշ բան է և հոգեւոր իշխանութիւնը ուրիշ է, որոնք իրարու հետ չեն կրնար միաբանիլ։

Անգղիայ թագուհոյն լծակից բարձրապատիւ Լյուքսեմբուրգ իշխանին մահուանէ յառաջ, կարգադրուած էր որ իւր մեծ որդին Կալէսի թագաւորական իշխանը այս ձմեռը քանի մը ամիս Լոնտոնէ մէջ կամ Եւրոպի ձանադարձորութիւն ընէ, Գորիս և Սալթի հանգիստելով։ Այս կարգադրութիւնը, կրսէ Սալթի Կաթոլիկ օրագիրը, անփոփոխ պիտի մնայ և պիտի չարգելուի ի պատճառն ցաւալի մահուան Լյուքսեմբուրգ իշխանին։ Աստի բարձրապատիւ թագաւորացն Կալէսի իշխանը մօտ օրերս ճամբայ պիտի ելլէ Լոնտոն գալու համար և միտք ունի վերադառնալ յ(Լ)ոնտոն մեծ արուեստացոյցին (էքսքոզիսիոն) ժամանակը որ այս տարի պիտի ըլլայ Լոնտոնի մէջ չբեղ հանգիստ։

Թէպէտ Լոնտոնի հետ պատերազմի մը վստահ փարատեցաւ, այսու ամենայնիւ զինուորական պատրաստութիւնները միօրինակ և մեծ գործունէութեամբ կը շարունակուին (Անգղիայ մէջ)։ Սեփակի ղեկավարող Կառավարութեան մէջ եղած բարեկամական կապուկցութիւնները բարեւոք վիճակի մէջ են միշտ։

Կըմտնէ մինչև որ աւելաց կատարութիւնն անցնի։

Ասանկ ըրաւ Տնօրէն ժողովը ալ։ Ինկերութիւնը ազգային միութեան և ընդհանուր խաղաղութեան ժամանակի մը մէջ էր հաստատուած, անանկ ժամանակի մը մէջ ուր ընդհանուր ազգին բարգաւաճութեանը համար ընդհանուր գործակցութեան նշաններ սկսած էին անհնաւիճել, ուր նաև անոնք որ երբեմն թշնամի երեցած էին կը թուրեման և ուսմանց ծաւալմանը, իրենք գլուխ կը կանգնէին անանկ ձեռնարկութեանց որոնք նպատակն էր ազգային կըրթութիւնը, նոյն իսկ բարձրատիճան եկեղեցակաւ նաց բերնէն ընկան անանկ խօսքեր որ Բարեգործական ընկերութեան սկզբնաւոր կը պատասխանէին և այս ամենով անձանց և գործոց մէջ տեսնել մը համեմատելութիւն գոյացած կը համարուէր, համեմատելութիւն որմէ այս ընկերութիւնն օգուտ միայն կըրնար քաղել։ Այն միջոցին ամպ մը անցաւ ազգին հորիզոնին վրայէն, . . . մնացածը գիտէք ամենքնիդ ալ։ Փոթորիկին առջև վարկեան մը կանկ առաւ ընկերութիւնն ու տեսաւ որ ընդհանուր ազգային ձեռնարկութեանց վրայ կը պայտանայ ու թողուց որ անցնի փոթորիկը և արդ նորէն իր ճամբան կը շարունակէ։ Պարոններ, եթէ այս գաղափարն ժամանակը ցաւալի է ձեռք, դէթ սա բանը պէտք է մեզ միմեարեւ որ այս ժամանակիս մէջ անանկներէ կը բազմի Բարեգործական ընկերութեան մէջ նշանաւոր արդիւնքն ալ երևան ելաւ։ Երբ Լուսաւորական հասարակութիւնը երկուքի բաժնուած էր, զարմանալի հաւատութեամբ մը անդին բոլոր ազգը միացած գլու-

Իտալիոյ մէջ Ռիբադոլի առաւելին նախագահութեամբ հաստատուած պաշտօնէից ժողովը օրըստօրէ տկարանալու վրայ է և տարակոյս չկայ թէ քիչ օրուան մէջ պիտի իյնայ ըստորում բարեմաղթին անդամոց մեծագոյն մասը գոհ չեն յիշեալ գլխաւոր պաշտօնէին քաղաքական ընթացքէն։ Թէպէտ և ձայն մը տարածուեցաւ թէ կառավարութիւնը միտք ունի ազգային երեսփոխանաց ժողովը լուծել տալու, սակայն այս ձայնը ամենեւին հիմնաւոր չէ։

Վիկիլիայի փոխարքայական կառավարութիւնը, վեհափառ Վիկիլիայ Լահմանուէլ թագաւորին հրամանագրոյն համեմատ, ջնջուեցաւ, և այս կերպիւ Կաթոլիկ նահանգաց բոլոր Իտալիոյ հետ միաւորութիւնը ևս առաւել պիտի հաստատուի։

Սրբազան Պապը մօտեցաւ ընդհանուր ժողով մի պիտի գումարէ, և այս պատճառաւ բոլոր ազգաց հումիւստական եպիսկոպոսներուն հրաւեր յուղարկած է որ շուտով գան ժողովին ի Լուսմ։ Կերեի թէ Կորին Սրբազանութիւնը Լուսմի առաքելական աթոռոյն այժմեան վիճակը այս ընդհանուր ժողովոյն առջև պիտի դնէ և անոր հետ պիտի խորհրդակցի թէ ինչ ընթացք պէտք է ընել Լուսմի առաքելական աթոռոյն աշխարհական իշխանութեան սպասնէ վրէժեանը համար, որ ինչպէս յայտնի է, գրեթէ ջնջուած կը համարուի այժմ։

Կոր տարւոյն բարեպատեհ առթիւ օգոստոս փառ Միքսանդր կայսրը հինգ հազար արծաթ առուպի յուղարկեց ի վարչաւ, այն տեղի աղքատաց և կարօտելոց բաժնուելու համար առանց խտրութեան կրօնի։

Կրսուի թէ Կորին Վեհափառութեան հրամանացը համեմատ, վարչաւ քաղաքին պաշարման վիճակն ալ մօտեցաւ պիտի վերնայ։

Ինկերութիւն ծովագետը՝ տէրութեան ժողովոյն անդամ՝ անունանեցաւ։

նուեցաւ, և մէկ մասին բնտանեկան վէճերուն ոչ թէ միայն գոհ կամ անտարբեր աչքով չնայեցան միւս մասերը, այլ նաև սրտաթուկ ուղարկել եղան որպէս թէ իրենց մէջ և թէ իրենց համար ըլլային այն վէճերը։ Այսպէս ետեւ ամենայն ինչ հասարակաց է, և ինչ բան որ կրօնական չէ, անի ոչ հոգ մեկանին միայն յատուկ է ոչ Լուսաւորականին, այլ բոլոր ազգին։ Սեփակ համար ասկէ աւելի գոհացուցիչ բան չկրնար ըլլալ։

Եւ այս բանս, Պարոններ, պէտք է որ մեզի յոյս տայ, մեզի սիրտ տայ։ Վասնզի մեր գործողութեան շրջանակը կը ընդարձակէ։ Վասնզի մինչև ուր որ այս միութեան գաղափարը ի տիրապետութիւնը տարածէ, մինչև հոն պիտի տարածուի նաև մեր բաժանորդագրութեան սահմանը, ուր որ այս գաղափարը թափանցէ, հոն գանձանակ մը պիտի գնեն Բարեգործական ընկերութեան համար։ Օրին մէկն ալ հեղեղի պէս պիտի վազեն մեր կեդրոնական սնտուկին մէջ լիւտները՝ իբրեւ հարկ ընդհանուր Հայոց ողորմածասիրութեան և ազգասիրութեան։ Արդէն իսկ ըսածիս նշաններն երևան ելնել սկսան, հեռաւոր գաւառներ Ատանայէն մինչև Հնդկաստան ինքնայօժար փափաք յայտնեցին որ իրենց մէջ ալ հաստատուի Բարեգործական ընկերութեան գործակալութիւններ։ Տեղաւոր արդէն հաստատուեցան, զոր օրինակ Իզմիր՝ ուր մեր աղնուամիտ ազգայինք միշտ առաջինը եղած են Պոլսոյ հետ համաբայլ ընթանալու ամեն ազգային գործոց մէջ։ Ատանա՝ ուր 30 բաժին արդէն խոստացած են և ընկալադիրն են։

Իգմբերի անգղիացի հայտնաբերողները հետևեալ միջոցառումներն իրականացրել են՝ կոնսերվացիայի և պահպանման աշխատանքները կատարելու նպատակով։

«Մեր ստորագրեալը, անգղիացի անգղիացի գաղ-բականութեան ի միջոցով, վերջին տարիներէն ստորագրեալը իրականացրել են՝ կոնսերվացիայի և պահպանման աշխատանքները կատարելու նպատակով։

«Քանի որ տարակուսանք կը համարուի լսելի ընկեր, մեր ձայնը մեր վեհապաշտութեան սաստիկ ցատկէն առաջ, որ նուիրական է մեզ, ինչպէս նաեւ ամեն հաստատարիմ հայատական ձերոց։

«Ձեր ուզելը ամենեւին էս զեմը համարուի լսելի քարտեան խօսք մի ուղղել մեր վեհապաշտութեանը։ Նախկին կը հաստատարուի վստահութեամբ քի մեր զեր-մեանց աղօթքը լսելի պիտի ըլլան էս մարդասերն Աստուած իւր միջոցառումները ըստ ժամանակին պիտի իշխեն մեր ամենապիտեան քաղաքացիները։

«Մեր պարտաւորութիւնը էս մեր սերը միայն կը ստիպեն զմեզ խօսելու, էս այս զգացմամբ կը հա-մարուի մատուցանել վեհապաշտութեան ձերում մեր ցաւակցութեան էս մեր խորին համակրութեան հարկը վստահութեամբ լսելի տիրութեան Մեծապաշտութեան ձերոց։

«Ձեր վեհապաշտութիւնը իւր ամեն հայտնակց սրտին մէջ կը գտնուի, էս մեր քեզիս էս հետոս ու օտար երկրի մը մէջ կը բնակուի, սակայն արտօնու-թիւն ունի մեր սերունդէ սերունդ մեր գաւազան փո-խանցել մեր երկրին անունը էս ազգայնութիւնը, նմա-նապէս մեր հաստատարութեան յայտարարութիւնը մատուցանել Անգղիոյ քաղաքական գահին։

«Անկարելի էր ուրեմն որ լուս կենայինք, այն ինչ հայրենիքը միայն կը լսուի իւր զգացմամբ խորին տրտմութիւնը։ Բայց հարկ չէ այստեղ որ մեր պարտ-քը մեր սրտից տուածն ուղղել ըլլայ։ Քանզի գիտենք որ մեր խօսքը արձագանգն են լսելի աշխարհիս վերայ գտնուած շատ միջոցառում հայրենակցաց մերոց, երբ կը համարուի մեր մէջ յարգութեամբ, ապահովուցնելու գլխաւորութիւնը մեր քի իւր ցաւը մերն է, ինչ-պէս իւր երջանկութիւնը՝ իւրաքանչիւրուն ի մեզ երջանկութիւնը եղած է էս պիտի ըլլայ միշտ։

«Մեր զերմեանց մարտնչող կառաքմը յերկինս, որպէսզի Ձեր վեհապաշտութիւնը իւր վշտայի ցաւոցը մեզ օգնութիւն գտնէ ի նման, յորմէ միայն կը լսուի գաղ զօրութիւն, էս կարող ըլլայ միջոցառումներ գտ-նել մեր Մեծապաշտութեանը մնացած երկնային օր-նութեանց մէջ էս ակնածական ու սիրայիբ համա-կրթութեանը մէջ, զոր մեր բոլոր ժողովուրդը միաձայն էս զերմեանց սիրով կը լսուի։

«Ակնածական բազում յարգութեամբ մնամք ձերում վեհապաշտութեան հաստատարիմ ծառայք էս հայտնակց ինչպէս զի մեր սիրտը ինչպէս զի մեր սիրտը։

«Իրոք իմ թագաւորը նոր տարւոյն առջի օրը ստորագրեալ հանգիստ ընկալաւ տեղութեան զօ-րապետները, պաշտօնէից ժողովոյն անդամները և արքունեաց երեւելի գործակալները։ Ըստից ակնածական շնորհաւորութեանց պատասխա-նելով, Նորին Վեհապաշտութիւնը քանի մը խօսք զրուցեց, որոնք կենցաղագէտ անձանց ուշա-գրութիւնը գրաւեցին։

Վրոնիկէլ զօրապետին պատասխան տալու ժա-մանակը, թագաւորը չձանկեց իւր վախը թէ Վերկիայի այժմեան պատերազմը և խառնակու-թիւնները կը նաեւ Նորայոյի մէջ ևս ներգործու-թիւն ունենալ, բայց Նորայոյի, շարունակեց Ն. Վեհապաշտութիւնը իւր հզօր զօրաբանակին պաշտպանութեանը ներքեւ ապահով է և կը նայ իր տաճար թեմայի սպասել ամեն զիպաւածը։

Պաշտօնէից ժողովոյն անդամաց, թագաւորը նախ իւր սրտին ցաւը յայտնեց որ տակաւին անմահաց կը մնայ, ըսաւ, վստահ մահուան իւր կը զօրը, ըսեալով իւր թագաւորին (որ անցեալ տարւոյն սկիզբը առ Վստուած փոխե-ցաւ)։ Նորին Վեհապաշտութիւնը յաւելցուց-թէ վերջացեալ տարին շատ տրտմութիւններ բերաւ թագաւորական գերդաստանին (ակնա-կութիւն ընելով Վերկիայի իշխանին մահուանը որ իւր որդւոյն անունն է)։ Իսկ տարին որ սկսաւ, շարունակեց թագաւորը, խառնաժամ երեւո-թիւն մը կը ներկայանայ մեզ, վստահ Նորայոյի և Նորայոյի այժմեան կացութիւնը այնպիսի գէպեր կը պարունակեն, որոց երեւան ելլելուն՝ Նորայոյի կը պարտաւորի ամփոփութիւն միայ-նաւ մնալ, և տարակոյս չիայ թէ այս ընթացքը պիտի բռնեմք հաստատուն կերպիւ։

— Հոռմէն Նորայոյի Վ ամաթութիւնը կը գրեն թէ սրբազան Պապը առաքելական կոնգալ մը հրատարակած է, որուն մէջ երկրորդէն կը պատ-մէ իւր ի գործ դրած անգագար ջանքը միաւո-րելու համար Վստուած եկեղեցին Վստուածական եկեղեցւոյն հետ։ Այս նպատակին համար կը տրուին բազմաթիւ յատուկ միջոցառումներ մի հաստատեց, որ մանաւորապէս արեւելեան եկեղեցւոյն վրայօք պիտի դառնայ։

— Իտալիոյ ազգային երեսփոխանաց խորհրդա-նոցին կողմէն պաշտօնաւորութիւն մի գացեր է Վերկիայի Վստուածական թագաւորին մօտը ի շնորհաւորութիւն նոր տարւոյն։ Այս առթիւ յիշեալ խորհրդանոցին նախագահ մօսիւ Ռա-թագոյն ստորագրեալ յարմար համառօտ առե-նախօսութիւն մի ըրեր է ամեն կերպիւ զգուշա-նալով քաղաքականութեան վերաբարեալ զոյց մը յառաջ բերելու։

սիրով ու յօժարութեամբ եկաք զօրացնել զանի, գուր, որ ազգին ողջամիտ միասնական և անձնուէր մասը կը լսուի։ Առանց ձեզի, առանց այն երիտա-սարդութեան որ ազգին ծաղիկն է և բոլոր յոյսը, բան մը ընել կը լսուի չէ։ Ձեզմով ամեն բան կա-րելի է։ Ձեզի կը լսուի Տնօրէն ժողովը ալ և ձեռն-կը պատէ որ ոչ միայն գուր մասնակից ըլլաք այս նուիրատուութեան, այլ և ամեն մեկերնիդ աշխատեք՝ ձեր ծանօթներով ձեր բարեկամներով ստուարա-ցնել բացուած ստորագրութեան ցանկը։

Եւ թող չըսեն թէ ժամանակիս նեղութիւնը ար-գելը կը լսուի, զի ճշմարիտ սերը ամեն բանի կը յաղթէ, այս սերը ահա և այն ճշմարիտ զգացումը որոնք մարդս ճշմարտապէս ազգասեր կը ընէ, ահա այն սերը պէտք է բարեբաւ ամենուն սրտին մէջ, ահա այն ճշմարիտ զգացումը պէտք է թափանցել ընկերութեան ամեն խորքերուն մէջ։ Պարոններ, դեռ երեւի մասնաւոր թաղի մը մէջ գտնուի հաստա-տելու համար երկու շաբթուան մէջ 150,000 զուռուշ ժողովուրդաւ միայն Պոլսի Ն Լուսաւորական հայերէն, և այս ընդհանուր ձեռնարկութեան համար՝ բոլոր աշխարհի ու ամեն կրօնքի հայերէն 150,000 զուռուշ չպիտի ժողովուրդ։ . . . Այս ատեն ահա կը տրեւեցը-նենք անոնք որ սկսած էին Վրդին շարժումները հիմնական յառաջադիմութեան նշան համարել և կը կարծէին թէ ազգասիրութիւնն է միմիայն իրեն շար-ժառիթ։ Այն ատեն ահա մեր զգացումներուն վրայ իրաւացի կասկածներ երեւան կը ընեն, և մեր մտա-

Նորին Վեհապաշտութիւնը նախ քանի մը մարդասիրական քաղցր խօսքերով պատասխա-նելէ ետեւ, ըսեր է «Ինչպէս ազգային երեսփո-խանաց խորհրդանոցը շատ բան ըրաւ, սակայն տակաւին շատ բան կայ ընելու»։ . . . Նախկին իւր խօսքը վերջացնելով և գէպ ի մօսիւ Ռա-թագոյն դառնալով, զրուցեր է «Ձեր նախա-գահը միշտ կը յորդորէ զիս որ խոհեմութիւնը ձեռքէ չձգեմ՝ վստահօրէն ալ ուրիշ բան չեմ ըսեր ձեզ»։

Մօսիւ Ռաթագոյն իսկոյն պատասխանե-ր է, թէ ինքը ամենեւին այս տեսակ համարձակու-թիւններ չառնուր Նորին Վեհապաշտութեանը հետ։ Իսկ թագաւորը կը ընէ, «Շատ աղէկ շատ աղէկ էս գիտեմ ինչ կը զրուցեմ»։

Իտալիոյ թագաւորին այսպիսի սիրաւոր և ան-կեղծ կերպիւ ըրած ընդունելութիւնը շատ բարի ազդեցութիւն ըրաւ խորհրդանոցին բոլոր ան-դամոց վերայ և միանգամայն յայտնի տեսնուե-ցաւ թէ Նորին Վեհապաշտութեան և մօսիւ Ռաթագոյնի մէջ բարեկամական մոտեցում կա պակցութիւններ կան, որոնք մեծ պաշտել կը նշանակուի շտ խորհրդանոցին նախագահին։

Շատ խոհական մարդիկ կը յուսային թէ Հռոմի քահանայապետական կառավարութիւնը տեսնելով թէ Վերայոյի ժողովուրդները համակա-մութեամբ և մեծ փափագեալ կը դեն զմիա-ւորութիւնը իտալական թերակղզւոյն, վերջա-պէս պիտի զիջեն և գործակից պիտի ըլլաւ ա-նոց բաղձանոց կատարմանը։ Սակայն այսպէս մտածողները մեծապէս կը խախտն եղեր վստահի քահանայապետական կառավարութիւնը, զի բա-րազարար, յամառեալ կը մնայ միշտ իւր կարծեացը վերայ, ինչպէս յայտնի կը տեսնուի հե-տեւեալ առեւտրախօսութենէն, զոր սրբազան Պապը ըրեր է իւր տօնախմբութեան օրը քահանայա-պետական զօրաբանակին պաշտօնաւորացը։

«Իմ չորս կողմս տեսնելով զձեզ, Պապի մար-դարէ թաղաւորը միայն կուգայ, որ անկաւ ևս կու-ղպաւորեցաւ յորդոյ իւրմէ, մասնաւորապէս վստա-նելու է իւր թշնամաց կեղծաւորութենէն, ստախոսութե-նէն և խաբարութեանէն շատ նեղութիւններ կը ե-լայ իբրեւ զիս, իւր մօտը ունեցաւ նաեւ այնպիսի քաջասիրտ անձինք, որոնք գէմ դրած էին մոլորե-ցուցիչ խօսքերու և կը հարցնէին անոր թէ ուր կու-զէք որ երթալք։ Պապի թագաւորին պէս կը ըրու-ցեմ ձեզ թէ, «Եւրոպայի դեռ ևս հասած չէ»։ Բայց ինչպէս որ Վերկիոյ մօտ ևս չարաւոր զլսէն կախուելով ծառի մը ճիւղերէն, այնպէս ևս այժ-ման ամբարշտութեան և կեղծաւորութեան ճգնաժամը

ըուն կը պատահէ վախճանը համար։ Մարաշ՝ որ մեծ յոյս կուտայ Մանային հետ յաջողութեամբ մրցե-լու։ Միանգամայն 8 նոր գործակալութիւն՝ Տնօրէն ժողովին գիւրբերուն մէջ նշանակուած են արդէն, իւրաքանչիւր գործակալին հաւանութիւնն առնուած է, նամակներն ու ընկալողներն ստորագրու են և մէկ քանի օրէն պիտի ուղարկուին։ Բիւզ տեսնէն կը յուսանք որ Վստի բոլոր հայաբնակ գաւառներուն մէջ գործակալութիւններ ունենանք։

Այս գործակալութեանց արդիւնքը որ տեղ քիչ որ տեղ շատ՝ իսկ ամենը մէկ տեղ առնելով միշտ մեծ կընայ ըլլալ։ Իսկ չափը՝ Պոլսի պիտի տայ։ Մեր եռանդը սրճափ աւելի ըլլայ, այնչափ աւելի կը լսուի արձագանգը գրսի երկրներուն մէջ։ Մեր ըրած ջանքերուն վրայ չափելով համարումու վստա-հութիւն պիտի առնեն գրսեցիք այս գործին վրայ։ Պոլսի պատասխանատու է բոլոր ազգին առջև։

Մասնաւորապէս հիմնարկութեան ծախսը հա-մար յոյս ունինք որ մեր հեռաբնակ հարուստ ազ-գայններէն գոհացուցիչ նուէրներ պիտի ընդու-նենք։ Բայց որպէսզի ասանկ առաջարկութիւն մը ընելու կարող ըլլանք և որպէսզի այս նուէրները մեր ակնկալութեանը պատասխանեն, պէտք է որ նախ և առաջ մենք սկսինք։ Ըստ համար Տնօրէն ժողովը այսօրուրէն ստորագրութիւն մը կը բանայ։

Գուր, Պարոններ, զլսաւոր նեցուկներն էք այս ձեռնարկութեան, գուր՝ որ այնքան եռանդով ող-ջունեցիք իւր հաստատութիւնը, գուր՝ որ այնքան

ւորական վիճակին վրայ՝ որով այնքան կը պարծնէք, տարբեր պաշտօնաւոր կը լսուին ունենալ անոնք որ մինչև զրական իր մը չտեսնեն հաւատ չեն ընծայեր։ . . .

Տնօրէն ժողովը ինք 8000 զուռուշ կը ըրուի այս ստորագրութեանը համար։

Երբ այս ստորագրութիւնը յաջողի, մեր առաջին և զլսաւոր միջոցն ալ պէտք է յաջողած համարել։ Վստի երբ հիմնարկութեան ծախսը գրաւող լուրը պատրաստ ըլլայ, կը մնայ անդին 600 լիտա տարե-կան ծախքը որուն արդէն գրեթէ կէսը պատրաստ է, կէսն ալ քիչ մը ջանքով մէկ ամսի մէջ կընայ ժողովուրդ նոյնիսկ արդէն բաժանորդ գրութիւններէն։ Վրմայ միւս երկու միջոցները։ Առանց համար մեծ գումարի՝ կարողութիւն չիւր։ Միայն անանկ մարդիկ պէտք է գտնել որ կարողութիւն ու աղքա-տին վրայ հոգ ամեն և իրենց պարտք համարին ա-նոնց համար աշխատելը։ Ասանկ ողորմած մարդիկ պակաս չեն ազգին մէջ, և Տնօրէն ժողովը քիչ օրէն անոնց հետ խորհրդակցելով յոյս ունի որ օրինաւոր յանձնաժողով մը կը լսուի։

Հոս կը մնայ, Պարոններ, մեր տարեկան ընթաց-քին վրայ Տնօրէն ժողովին տեսութիւնը։ Տնօրէն ժողովը իբրեւ իր խճճամանքին առջև խօսեցաւ ձեզի հետ և կը յուսայ որ իր անկեղծութիւնը թէ հոս և թէ գուր բաւական վստահութիւն պիտի կարող ըլլայ ազգել։

Իսկ անոնք որ խօսքով չեն համոզուիր, կը մնայ ի-րենց սպասել որ գործքերը սկսին խօսիլ։

1. The first of these is the fact that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not predictable. The system is a complex system, and the behavior of the system is not predictable.